

FELSEFE DÜNYASI

2016/KIŞ/ WINTER Sayı/Issue: 64

FELSEFE / DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yerel, Süreli ve Hakemli Bir Dergidir.

ISSN 1301-0875

Türk Felsefe Derneği mensubu tüm öğretim üyeleri (Prof. Dr., Doç. Dr., Yard. Doç. Dr.) *Felsefe Dünyası*'nın Danışma Kurulu/Hakem Heyetinin doğal üyesidir.

Sahibi/Publisher

Türk Felsefe Derneği Adına
Başkan Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ

Editör / Editor

Prof. Dr. Celal TÜNER

Yazı Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet İNAM (ODTÜ)

Prof. Dr. Celal TÜNER (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Kazım ARICAN (Yıldırım Beyazıt Ün.)

Doç. Dr. Levent BAYRAKTAR (Yıldırım Beyazıt Ün.)

Yard. Doç. Dr. Necmettin Pehlivan (Ankara Üniversitesi)

Yard. Doç. Dr. M. Enes KALA (Yıldırım Beyazıt Ün.)

Felsefe Dünyası yılda iki sayı olmak üzere Temmuz ve Aralık aylarında yayımlanır. 2004 yılından itibaren Philosopher's Index ve Tubitak/ULAKBİM tarafından dizinlenmektedir.

Felsefe Dünyası is a refereed journal and is published biannually. It is indexed by Philosopher's Index and Tubitak/ULAKBİM since 2004.

Adres/Address

Necatibey Caddesi No: 8/122

Kızılay - Çankaya / ANKARA

PK 21 Yenışehir/Ankara • Tel & Fax: 0 312 231 54 40

www.tufed.org.tr

Fiyatı / Price: 35 ₺ (KDV Dahil)

Banka Hesap No / Account No:

Vakıf Bank Kızılay Şubesi

IBAN : TR82 0001 5001 5800 7288 3364 51

Dizgi ve Baskı / Design and Printed by.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

Alinteri Bulvarı 1256 Sokak No: 11

Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0 312 354 91 31 (Pbx) Fax: 0 312 354 91 32

Basım Tarihi : Aralık 2016, 750 Adet

Ahmed Yesevî' de Medeniyet Kurucu Değerler

MAKALE GELİŞ TARİHİ : 16.10.2016 / YAYINA KABUL TARİHİ: 14.11.2016

Levent BAYRAKTAR*

İnsanlık tarihinde, pek çok dilden ve kültürden eserler ve kalıntılar olmakla birlikte, bunların pek azı bir medeniyet olarak yaşayagelmiştir. Medeniyetler tesadüfen oluşmuş gerçeklikler değildir. Herhangi bir medeniyetten bahsedebilmek için bir değerler manzumesinin somutlaşarak insanlık başarıları halinde kurumsallaşmaları gerekir. Böylece medeniyetin ilim, eğitim, dil, din, ahlâk, hukuk ile kaim olduğu anlaşılır. Şüphesiz Türk-İslâm Medeniyetinin de kurulması ve yaşatılabilmiş olması tesadüflerle izah edilemez. Medeniyette esas olan, kurucu değerlerin içselleştirilerek kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır.

Ahmed Yesevî, Türk-İslâm Medeniyetinin esasları olan değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan gerçek anlamda kurucu atalarından biridir. Düşüncelerini “Hikmetler” adını verdiği şiirleri ile insanlığa duyurmuştur. Bu hikmetler, Kur’ân-ı Kerîm’in ve Hz. Peygamberin hadislerinin bir yansımasıdır. Türkçe söylenmiş olmaları bu hakikatlerin Türkler arasında hızlıca yayılmasına ve benimsenmesine neden olmuştur. Ahmed Yesevî, hikmetler yoluyla hem dinî ve manevî hakikatleri dile getirmiş, hem de dünya durdukça geçerli olacak olan medeniyet kurucu değerleri öğretmiş ve temsil etmiştir.

Yesevî Hikmetlerinde dile gelen hakikat, insanın gerçek manada tekâmül edebilmesinin icaplarını göstermektedir. İnsan bir oluş varlığıdır ve âlemin özeti gibidir. Bütün yüce değerleri algılamak, yaşamak, temsil etmek ve etrafına aktarabilmek kabiliyetine sahiptir. Bu kabiliyetin açığa çıkabilmesi için kişinin bir uyanış ve şuurlanmaya ihtiyacı vardır. Yesevî öğretisinde, insanın toplum ve evren içerisindeki tekâmülü değerlerle bir-

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İTBF Felsefe Bölümü, Doç. Dr.

likte düşünülür. İnsanı hayvandan ve diğer canlılardan ayıran yön de burasıdır. Akıl sahibi bir varlık olarak insan, kendisine ve dış dünyaya yönelebilen, bilen bir varlıktır. İnsanın, varlık nizamını tanınması ve kavraması bir çeşit ilimdir. Fakat ilimle uğraşmanın asıl gayesi kendini bilmek ve tanımaktır. Kendini bilmek; varlık sebebini ve neyi gerçekleştirmek durumunda olduğunu bilmeyi de içerir. Bu bir çeşit irfandır. Ahmed Yesevî;

İlimsiz âdem, bu nisbette mağrurdur

Onun için ara yolda kalır dostlar.¹

Diyerek, ilimsiz âdemin, mağrur olacağını, kendini bilmeyeceğini, haddini bilmeyeceğini vurgular.

Doğru-yanlış'ı beyanını âlim bilir (...)

Cahil avâm âlim sözünü hiç dinlemez,

Değme câhil özünü hiç anlamaz.²

İnsanın, kendisini cahil avam tabakasından kurtarması ve ilimle uğraşarak Allah'ın insanı yaratmaktan muradını gerçekleştirmeye yönelmesi gerektiği Yesevî öğretisinde her fırsatta vurgulanır. Bu uyanış ve bilinçlenme için Allah'ın âlim ile avamı denk tutmayacağı da bir müjde olarak sunulur.

Âlimi Allah avâma denk eylemez,

Her âlim, yüzbin avâma yeter, dostlar.³

Yesevî düşüncesinin temel ilkelerinden biri ilim-irfan, akıl-gönül, dünya-ukba birliği tesis etmektir. Bu bağlamda ilim, sadece dünya veya ukba için değil her ikisi için de insana emsalsiz bir yoldaş ve rehberdir.

Din ve dünyâ âlim ile olur hâsıl,

İbadet kılsa kabul, Hakk'a vâsıl.⁴

Âlim olmanın, Allah indinde de kıymetli olduğu vurgusu, ilmin dinimiz açısından da yüce değer olduğunu hatırlatır. Her bir âlim, binlerce cahile bedeldir çünkü toplumu onlar ihya ederler.

1 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, Haz. Hayati Bice, H Yayınları, İstanbul 2015, H. 169, s. 269. Çalışma boyunca göndermeler bu esere yapılacaktır. H Hikmet numarasını, s ilgili sayfayı göstermektedir.

2 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 171, s. 274

3 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 171, s. 274

4 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 171, s. 275

Olmasa âlim, avâm neye yarar.⁵

İlim, gerçek bir medeniyet kurucu değerdir. Çünkü ilim yoluyla insan fitratını tanımak ve anlamak ve buna uygun olarak toplumsal ve siyasi bir düzen kurmak mümkün olmaktadır. Adaletin tesis edilebilmesi, insanî ve toplumsal değerlerin fark edilmesi ile mümkündür. Tabiatla barışık bir hayat biçimi geliştirebilmek, tabiatın yasalarına ve işleyişine saygı duymayı ve âşına olmayı gerektirir. İnsanoğlunun yeryüzünde barış içerisinde mutlu bir hayat sürmesi ilmî bir zemini ve şuuru zorunlu kılar. Ayrıca ilim, yaradanın kudretini ve tecellisini anlamak bakımından da insanın en büyük yardımcısıdır. Aksi halde insan, bencil bir varlığa dönüşür ki bencilik, benlik gütmek, değerden uzaklaşmaktır. Benlik gütmek, kibirlenmek insanı aşağı çeken bir yük gibidir. Özgürlük, kin ve kibirden kurtulmakla mümkündür:

Hakk'tan korkmayıp "ben-ben" diyen şahlar hani?

Ay ve güne kafa tutan ayyüzlüler hani?

Gece ağlayıp, seherde kalkan erler hani?

İbret alıp kan ve zerdâb yuttuğu yok.⁶

Âlimlerin, peygamberlerin varisleri olduğu ve bilenlerle bilmeyenlerin bir tutulmayacakları müjdesi, ilimle uğraşmanın insan için en anlamlı ve değerli yaşam biçimi olduğunun ispatı gibidir. Yesevî hikmetleri de ilmin, bütün Müslümanlar için farz olduğunu, cehaletin ise, kaçınılması gereken en düşük hallerden biri olduğunu her fırsatta vurgulamaktadır.

Yesevî Hikmetleri, insanı bir bütün olarak kavramak ve kendisine kazandırmak gayesini güder. Böylece insan, akıl ve gönül, ilim ve irfan, ruh ve beden, hatta dünya ve ukba birliği bağlamında ele alınır. Medeniyet de bir birliktir. Bir insanın değerlerle mücehhez olarak şahsiyetini inşa etmesi gibi, medeniyetler de yüce değerlerle kurulur ve idame ettirilirlir.

Yesevî düşüncesinde medeniyet kurucu değerler dinî, insanî ve evrensel değerlerdir. Bu değerlere hangi toplum, hangi çağda yönelirse yönelsin, mutlaka müspet yönde bir dönüşüm yaşayacak, tekâmül ve terakki edecektir. Yesevî'nin sıkça vurguladığı ilim, irfan, hikmet, adalet, îman,

5 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 171, s. 274

6 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 219, s. 343

aşk ve cömertlik gibi değerler, bütün zamanlar için geçerli medeniyet kurucu değerlerdir. Bunlardan uzaklaşmak ya da bunların hilafına hareket etmek ise, hangi çağ ve toplumda olursa olsun, medeniyeti tehdit eden hastalıklı tutumlardır.

Ahmet Yesevî'nin dilinde; yalan, riya, barbarlık, bağnazlık, kıskançlık, kin, kibir, cimrilik, cehalet, ilimden ve irfandan uzaklaşmak, kaçınılması ve mücadele edilmesi gereken marazi hallerdir.

Kul Hoca Ahmet, uzun geceler uyanık ol

Cahillerden daima uzak kaç gör.⁷

Ey gafil, nâdân ile ülfet olma,

Cahillerin sohbetine özünü vurma.⁸

İfadeleri, Yesevî'nin cahillerden daima uzak durmak gerektiğini vurguladığı birkaç dizedir. Aynı şekilde cömertliği över, cimrilerden uzak durmak gerektiğini söyler: Zira “*Halka içine cimri girse sohbet olmaz*”⁹ diyerek, değerlerden uzaklaşan kimselerle sohbetin dahi olmayacağını söyler.

Kul Hoca Ahmed, kulu olsan, cömert ol,

Cömert olup miskinlere yemek ver,

Tanla varsan, cennet içinde güller der,

Vallahi cömert, Hakk didarını görür imiş.¹⁰

Yesevî'de güzel ahlâk, değerlere bağlılık, didar görmeye vesiledir. Böylece, kimin Hakk didarını görebilecek olduğu sorusu, “değerlere bağlı olanlar” olarak cevaplanabilir. İnsân-ı Kâmil olmak, menzile varmak, yani didar görmek, güzel ahlâkla mümkündür.

Bu noktadan hareketle, sadece cehaletten kurtularak, sadece ilim yaparak değil, güzel ahlâkla, yüce değerlere bağlılıkla insan olunacağı ve bir insanî medeniyet oluşturulacağı söylenebilir.

7 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 204, s. 320

8 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 201, s. 316

9 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 218, s. 340

10 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 218, s. 340

Medeniyet her şeyden önce tabiat karşısında insan eliyle oluşturulan ve onun içinde, ondan istifade edilerek inşa edilen deyim yerindeyse ikinci bir tabiattır. Nasıl tabiatta yasalı bir düzen varsa medeniyet de ancak yasa ve düzen çerçevesinde kurulup idame ettirilebilir. Bu düzen, sadece maddi anlamda bir yasa ve düzen oluşturmak demek değil, değerler çerçevesinde insanî bir düzen oluşturmak demektir.

Ahmed Yesevî'nin işaret etmiş olduğu değerler manzumesi bugünün sosyal bilimcileri ve düşünürlerine yol göstermeye devam etmektedir. Çünkü bu değerler, dünya durdukça geçerli olacak olan evrensel değerlerdir. Bu değerleri, nasihatleri, kim anlar ve tutarsa, bir aydınlanma geçireceği şüphesizdir. Çünkü medeniyet tarihine baktığımızda medeniyetlerin yükselişlerinin ve çöküşlerinin bu yüce değerlere uygun davranmak ya da onlardan yüz çevirmekle ilişkili olduğu görülmektedir.

Modernite, bir akıl çağı meydana getirmiş ve fakat buradan insanî, ahlakî ve vicdanî, etik bir medeniyet tasavvuru çıkmamıştır. Çünkü ilim, medeniyet için gerekli bir zemin olmakla beraber tek başına yeterli değildir. Bilgi, hükmetmek ve hâkim olmak için bir aparata dönüşmediği sürece anlamlıdır. Dolayısıyla ilmin irfanla tamamlanması gerekir.

Arif odur, Hakk emrini yerine getirse,
Masivadan nefsinı çekip has eylese.¹¹

İrfan sahibi olmak, Hakk emrini yerine getirmekle mümkündür. İrfansız ilim, bilgiyi Hakk rızası hilafına da kullanılabilir kılar. Buradan hareketle oluşabilecek dünyevî organizasyon, esasen insanî ve medenî değildir. İnsan nefsanîyetten ve bencillikten kurtulduğu ölçüde insanî ve ahlakî bir düzen kurabilir.

Kul Hoca Ahmed, nefs yoluna girme sen,
Bunlar ile yoldaş olup yürüme sen,
İtaatli olup, itikadını verme sen,
Dinin alıp, cehennem içine çekerler ha.¹²

Yesevî, insanın ahlâken, ilmen ve amelen yücelmesinin, ihlâs ve samimiyete bağlı olduğunu düşünür. Bu nedenle de ilim ile amel etmek

11 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 211, s. 329

12 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 220, s. 345

gerektiğini, amele dönüşmeyen ilmin riya olacağını ifade eder. Amele dönüşen ilmin, yani irfanın, fazilet olduğunu, hem insan hayatında, hem de toplum ve devlet hayatında medeniyet kurucu bir değer olarak yerini aldığını görüyoruz.

Âlimi tut izzet, eyle ikram,
 Âlimi Kur'an içre öger, dostlar.
 Âlimler açar cümle müşkülâtı,
 Câhiller cehlîni kim döker, dostlar.¹³

Cehalet gibi riya ve yalan da her fırsatta zemmedilmiştir. En çok dikkat çekilen ve üzerinde bilinç geliştirilmesi için uyarılanlar da din kisvesi altında icra edilen riyadır:

Âhir zaman şeyhlerinin işi hep riyâ,
 Mahşer günü riyaları olacak tanık,
 Şeyhim diye bunca riyâ, bunca hevâ,
 Allah için zerre sevap ettiği yok.¹⁴

Ahmed Yesevî, realist bir tavırla hayatın sonlu olduğunu, insanın ölüme doğru yaklaşmakta olduğunu ve dünyanın gelip geçiciliğini çok güzel anlatır. Ona göre insanoğlu mutlaka bir uyanış geçirmeli ve gençliğini, sağlığını, hayatını yüce değerler uğruna yaşamalıdır.

Mahzun oldu bu gönüller, ey dostlar,
 Dinleseniz niyâzını size açarız biz.
 Vefası yok yalancıdır işbu dünyâ,
 Gönül gezip baki sözü açarız biz.¹⁵

Yakındır işbu ölüm değildir ırak,
 Er o olur ahrete binse Burak,
 Nice esirgesen, akıbet o söner çıra,
 O çıra gibi bir dem yanıp söneriz biz.
 Vah ne yazık, geçti ömrüm oynayıp-gülüp,
 Ah vururum pişmanlıkta kanlar yutup,

13 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 171, s. 274

14 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 219, s. 341

15 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 213, s. 331

Kul Hoca Ahmed, bu hasretten canım yanıp,
Gözyaşını solgun yüze saçarız biz.¹⁶

Zamanın kıymetini bilmek, onu boşa geçirmemek, kişinin hem kendisi hem de toplumu için yararlı işler yapması her fırsatta öğütlenmektedir. Zira hayat akıp gitmekte ve çıra misali bir müddet için yanıp parlamakta fakat mukadder akıbet sönüp kül olmaktır. Bu nedenle, insana verilen zaman bir nimettir ve o zamanı en iyi şekilde değerlendirmek gerekir.

Dem bu demdir başka demi dem deme;
Dünyadan gamsız geçersin gam deme.¹⁷
Kul Hoca Ahmed ganimet bil her nefesi,
Yârsız geçen bir deme dem deme.¹⁸

Ömür, insanın en büyük sermayesidir. Elde var iken kıymetini bilmelidir. Ömür, bilmek, bulmak ve olmak için bir sermayedir. Sermayeyi har vurup harman savurmamak gerekir. İnsana düşen, sürekli uyanık olmak, iyiyi, güzeli ve hayrı dilemektir. Yerde, gökte, hadisatta ibret görmek ve ders çıkarmak gerekir. Kibirilenmeden, kendini bilmek, alçak gönüllü olmak, ahiret için bu dünyada iyi işler yapmak gerekir. Hakk rızası bu dünyada kazanılır.

Ahmed Yesevî düşüncesinde insan, bütün diğer tasavvufî yorumlarda olduğu gibi eşref-i mahlûkattır. İnsana bezm-i elest'te hitap edilmiş ve insan da bu hitaba hem muhatap olmuş hem de cevap vermiştir. İnsanın dünya ve beden hayatı elest bezminde vermiş olduğu cevabı tasdik etmesi için bir fırsat ve imkândır.

“Elestü birabbiküm” denen vakitte,
Ahd eyleyip “Kalû belâ” dedim Hakk'a.¹⁹

Ahmed Yesevî'nin “Hikmetler”i insana, sözüne nasıl sadık olacağını ve insan olarak yaratılmış olmasının şükürünü nasıl ededeceğini hatırlatan, kısacası nasıl insan suretinden insan siretine bürüneceğini öğreten metinlerdir.

16 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 213, s. 332

17 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 132, s. 207

18 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 132, s. 208

19 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 191, s. 303

Hikmet ile yokluktan var eyledi;
 On sekiz bin cümle âlem hayrândır.
 “Kalû belâ” diyen kullar pay aldı;
 Sükut eden kulların dini virandır.²⁰

Hoca Ahmed Yesevî'nin tefekkürüne bir bütün olarak bakıldığında onun Kur'an ve sünnet eksenli bir düşünce yapısının olduğu görülür. Dolayısıyla bu tefekkür ilahî ve manevî referanslara sahiptir. İlahî referanslar, sonsuza kadar geçerli olacağından, insanlığın karşılaştığı veya içine düştüğü bütün buhranlara bir cevap sunan ve kurtuluş yolu gösteren bir rehber hükmündedir. Bu nedenle, Yesevî hikmetleri, millet, devlet ve medeniyet olarak insanı ve yeryüzünü mamur kılabilmek için bir rehber olarak okunmalıdır.

Ahmet Yesevî, Hikmetlerinin insanı yüceltecek değerleri anlattığını ve onları dinleyip uyanların aldanmayacağını kendisi de söyler:

Hangi tâlib hikmetimi tutsa azîz,
 Nereye ulaşa başı azîz, sözü leziz.²¹

Yesevî'nin hikmetleri dünya durdukça geçerli olacaktır. Zira insanın kendisine, topluma, tabiata ve yaradana yabancılaşmasını engelleyecek ve tevhid medeniyetini gerçekleştirme yolunda ölümsüz bir referans hüviyetindedir. Günümüzde felsefenin ve bilimlerin kaybetmekte oldukları bütünlük anlayışı da ancak Ahmed Yesevî ve onun açtığı yoldan yürümüş olan Âlim, Ârif ve Hakîmlerin tefekkürleri ile buluşmak suretiyle tesis edilebilir.

İçinde bulunduğumuz çağda insanoğlu, nihilizm, rölativizm ve hedonizm ile kuşatılmış, mekanikleşmiş, tüketime dayalı bir hayat sürer olmuştur. “Çağdaş Uygurluk” da şehirleşme, sanayileşme, kapitalizm ve küreselleşme süreçleri ile profan bir dünya tasarımına dönüşmüştür. Değerlerin dünyevileşmesi; rölativizm ve nihilizm olarak kendisini göstermiştir.

20 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 142, s. 225

21 Hoca Ahmed Yesevî, *Günümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, H. 151, s. 239

Küreselleşmenin ve vahşi kapitalizmin evrensel ve insanî değerler sistematiği ürettiği veya teklif ettiği iddia edilememektedir. Oysa insan, sadece bir beden varlığı gibi yaşayamaz. Bedenin emrine girmek, insanı maddeye mahkûm eder. İnsan fizik, fizyolojik bir mahlûk derekesine iner. İşte tam da bu noktada Ahmed Yesevî'nin öğretisi devreye girer. O, insanı sadece bir beden varlığı olarak değil; bedenli varoluştan öncesi ve sonrası ile bir bütün olarak tanımlar, anlar ve anlamlandırır. İnsanın eşref-i mahlûkat olmasının ne demek olduğunu ve ne yapmak, neyi gerçekleştirmek için bu dünyaya geldiğini ona buldurmaya çalışır. İnsan tekâmül etmek için bu dünyaya gelmiştir. Tekâmül etmek, İslam literatüründe, biyolojik evrim fikrinden çok daha derin ve manevî anlamlara sahiptir. Tekâmül, insanoğlunun kemale doğru seyir halinde olması demektir. “İki günü eşit geçen zarardadır” hükmü gereği insan, iyi, doğru ve güzeli aramak ve yaşamakla mükelleftir. Bu ise yalan, riya, atalet, tembellik, kıskançlık, kin, kibir, cehalet ve cimrilikten kurtularak ilim, irfan, aşk, edeb, adalet başta olmak üzere yüce değerler uğrunda bir hayat sürmek demektir. Dolayısıyla Hoca Ahmed Yesevî'den öğrendiğimiz değerler, dünya durdukça tazeliğini ve geçerliliğini koruyacak ve hem medeniyet kurucu hem de ihya edici vasfını sürdürecektir.

Öz

Ahmed Yesevî’de Medeniyet Kurucu Değerler

Medeniyet kavramı insanlığın ulaştığı olduğu en birleştirici ve bütünleştirici birkaç kavramdan birisidir. Medeniyetler yüce değerlerle kurulur, yaşatılır ve yüceltilir. Barbarlık, cehalet ve bağınazlık ise medeniyetlerin sonunu getirir. Ahmed Yesevî düşüncesinin merkezinde yüce değerler bulunur. Ahmed Yesevî’yi bugün adına düşünmek, irfan yolunda, ilimle ve edeple yürüyebilmek ve adaletle muamele edebilmek için bir imkândır. Çalışmamızda ilim, irfan, edeb ve adalet gibi İslamî ve insanî değerlerin medeniyet kurucu ve koruyucu rollerini irdelemeye gayret edeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Yesevî, ilim, irfan, edeb, adalet, medeniyet, felsefe

Abstract

Constructive Values for Civilization in Thought of Ahmed Yesevî

The concept civilization is one of the most unifying and consolidating concepts that mankind has reached. Civilizations are established, vitalized and exalted by supreme values. Barbarism, ignorance and fanaticism are the concepts that end civilizations. The supreme values are central in the philosophy of Ahmed Yesevî. Thinking of Ahmed Yesevî is a possibility for progress in the way of wisdom with science and decency and also a facility to treat in justice. In this study, we will attempt to analyze the civilization-construction roles of the Islamic and human values such as science, wisdom, decency and justice.

Keywords: Ahmed Yesevî, science, wisdom, decency, justice, civilization, philosophy

Kaynakça

- Hoca Ahmed Yesevî, *Günüümüz Aşk Yolcusuna Divân-ı Hikmet*, Haz. Hayati Bice, H Yayınları, İstanbul, 2015,